

“İRAK İSLAMİ DİRENİŞ” HAREKETİ: ORTAYA ÇIKIŞI VE UNSURLARI

DR. WATHEQ AL-SADOON

Arapça Çalışmalar D. ORSAM

“

ABD'nin askerî varlığının geleceğine ilişkin Iraklı siyasi taraflar arasındaki anlaşmazlık yoğunlaşmaktadır ve bu meseleye dair mevcut siyasi bölünmenin, ülkede yeni bir mezhepsel ve milliyetçi krize zemin oluşturacağına dair endişeler mevcuttur. Bu konuyu özellikle bu dönemde gündemin en üst sıralarına taşıyan temel değişken, İsrail'in Gazze'ye yönelik son işgalinden kaynaklanan bölgesel ve uluslararası gelişmelerdir.

”

Şu anda Irak arenasında gündemde olan en önemli iki olgu, Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) Irak'taki askerî varlığına yönelik olarak siyasi güçler arasında farklılaşan tutumlar ve Amerikalılar ile İran destekli Iraklı silahlı gruplar arasındaki çatışmanın tırmanmasıdır. Her iki konu birbiriyle bağ-

lantılıdır. İran destekli silahlı gruplar, ABD'nin Irak'taki askerî varlığını işgalci güçler olarak görmekte ve sonucu ne olursa olsun derhal ve koşulsuz olarak geri çekilme talep etmektedir. Bu gruplar aynı zamanda Irak hükümetine de bu yönde baskı yapmakta ve Amerikalıların Afganistan'dan çıktıkları şekilde Irak'tan da çıkmalarını arzulamaktadırlar. Ancak, Irak'taki diğer aktörler ve hükümet, ABD güçlerinin 2014'te IŞİD'e karşı başlatılan terörle mücadele koalisyonuna liderlik ettiğine ve bu koalisyonun o dönemki Irak hükümetinin talebiyle kurulduğuna vurgu yapmaktadır. Dolayısıyla bu gruplar söz konusu güçlerin, Irak'ın herhangi bir güvenlik veya ekonomik zarar görmemesi için diplomatik yollarla geri çekilmesi gerekliliğine inanmaktadır. Amerikalılar ise konuyu tartışmaya açık olduklarını ancak grupların silahlı tehdidi ile Irak'tan çekilmeyeceklerini ileri sürmektedirler. ABD'nin askerî varlığının geleceğine ilişkin Iraklı siyasi taraflar arasındaki anlaşmazlık yoğunlaşmaktadır ve bu meseleye dair mevcut siyasi bölünmenin, ülkede yeni bir mezhepsel ve milliyetçi krize zemin oluşturacağına dair endişe-

ler mevcuttur. Bu konuyu özellikle bu dönemde gündemin en üst sıralarına taşıyan temel değişken, İsrail'in Gazze'ye yönelik son işgalinden kaynaklanan bölgesel ve uluslararası gelişmelerdir.

ANGAJMAN KURALLARININ DEĞİŞMESİ

Gazze'deki son savaşın patlak vermesinden 26 gün sonra, 2 Kasım 2023'te bazı Irak televizyon kanalları, Haşdi Şaabi gruplarının lider kadrosunun toplantısının görüntülerini yayımlamıştır. Toplantı, örgütün lider kuvvet komutanı Abdülaziz el-Muhammedavi (Ebu Fedek) başkanlığında gerçekleşmiştir. Toplantıda el-Muhammedavi, Gazze'deki çatışmanın sonuçlarına karşı Haşdi Şaabi oluşumlarının “maksimum alarm” durumuna alındığını duyurmuştur. El-Muhammedavi'nin bu toplantıdaki açıklamaları, grup liderleri arasında “henüz açıklanmayan” anlaşmalar olduğuna işaret etmiş ve “bölgedeki hassas koşullar ve olacaklar, esas olarak üzerinde mutabakata vardığımız hususlara olan bağlılığımıza dayanmaktadır.” şeklinde yansımıştır. Bu toplantıdan birkaç gün sonra, kendisine “Irak'ta İslami

Direnış” adı veren yeni bir silahlı grup ortaya çıkmıştır. Bu grup ABD’nin Gazze savaşında İsrail’i destekleyici pozisyonlarına yanıt olarak Irak ve Suriye’deki ABD askerî varlığına karşı “misilleme” operasyonlarına başlayacağını duyurmuştur. Ardından bu grup Irak’taki ABD üslerine (Anbar’da Ayn el-Esad, Erbil’de Harir) ve Suriye’deki ABD askerî tesislerine (el-Tanf, el-Ömer petrol sahası, Conco gaz sahası, Shadadi, Malikiyah, Rukban, Abu Hajar, Tell Beidou, Green Village ve Rumeilan) roketlerle ve insansız hava araçlarıyla 150’den fazla saldırı düzenlemiştir. Irak’ta İslami Direniş’in özellikle bu dönemde ortaya çıkmasında üç olası faktör bulunmaktadır. Bunların birincisi; Amerikan üslerine yapılan saldırılara müdahil olmaya karar veren veya İran’ın talebiyle bunu yapan Haşdi Şaabi gruplarına korumanın sağlanmasıdır. Haşdi Şaabi güçlerinin hükümetin güvenlik güçlerinin bir parçası olduğu bilinmektedir ve bu saldırıları açık bir şekilde kendi adına gerçekleştirmeleri, Irak hükümetini Amerikalılar karşısında karmaşık ve zor bir pozisyonda bırakacaktır. Denilebilir ki ister Haşdi Şaabi ile bağlantılı olan ister örgütün dışında faaliyet gösteren olsun İran destekli grupların çoğu Irak’ta İslami Direniş’in operasyonlarına katılmaya hazır gözükmektedir. Ancak şimdiye dek bu operasyonlara katılan ve en motive olmuş gruplar şunlardır: Ekrem el-Kaabi liderliğindeki Hizbullah el-Nuceba; Ahmed Muhsin Faraj el-Hamidawi (Ebu Hüseyin el-Hamidavi) liderliğindeki Ketaib Hizbullah,

Hashem Bunyan el-Sarraji (Abu Alaa el-Walai) liderliğindeki Ketaib Sayyid el-Shuhada ve Haidar el-Gharawi liderliğindeki Ansar Allah el-Wafiyya Hareketi.

Irak’ta İslami Direniş’in ortaya çıkmasındaki ikinci faktör ise Gazze’deki savaşın ilk günlerinde, bölgedeki “direnış eksenine” liderlik ettiği iddiasına rağmen

bu çatışmada zayıf askerî tepkileri nedeniyle İran'a ve bölgedeki vekillerine yönelik yaygın eleştirileri kontrol altına almaktır. Irak'ta İslami Direniş olgusunun ortaya çıkışının üçüncü faktörü, bu tırmanışta Rusya'nın rol oynama olasılığıdır. Nitekim özellikle Hizbullah el-Nuceba Hareketi, Amerikalılara saldırmaya devam etmede en çok ısrarcı ve aşırılıkçı grubu teşkil etmektedir ve bu hareketin lideri Ekrem el-Kaabî'nin Rus liderlerle iyi ilişkileri bulunmaktadır. Nitekim 26 Kasım 2022'de Moskova'yı ziyaret etmiştir ve son on iki yıldır Rusya Dışişleri Bakan Yardımcısı ve Vladimir Putin'in "Ortadoğu ve Afrika" işlerinden sorumlu özel temsilcisi Mikhail Bogdanov ile kamuoyuna açık şekilde görüşmeler gerçekleştirmiştir. Mevcut koşullarda Rusya'nın bu meselede bir rol üstlenmesinden söz edilebilir. Nitekim Rusya'nın Irak Büyükelçisi Alpros Kotrashev, şubat ayında yaptığı açıklamada, "Rusya, Irak'tan her an ayrılabilirlik uluslararası koalisyon güçlerinin konumunu telafi etmeye hazırdır ve Amerika bu adımı reddetmesine rağmen Rusya Irak'a silah sağlamaya hazırdır." demiştir.

Genel olarak durum şöyle özetlenebilir; ABD, İslami Direniş'in Irak'ta kimlerden oluştuğunu, bu grupların İran ve Haşdi Şaabi güçleriyle olan ilişkilerini oldukça detaylı bir şekilde bilmektedir. Bu gruplar da Irak hükûmeti ve İran'ın Amerikalıların kendileri hakkında her şeyi bildiğini bildiklerinin farkındadır. Dolayısıyla herkesin her şeyi bildiği ancak

“

ABD, İslami Direniş'in Irak'ta kimlerden oluştuğunu, bu grupların İran ve Haşdi Şaabi güçleriyle olan ilişkilerini oldukça detaylı bir şekilde bilmektedir. Bu gruplar da Irak hükûmeti ve İran'ın Amerikalıların kendileri hakkında her şeyi bildiğini bildiklerinin farkındadır. Dolayısıyla herkesin her şeyi bildiği ancak çatışmaları genelleştirmem için sessiz kaldığı bir durum söz konusudur.

çatışmaları genelleştirmem için sessiz kaldığı bir durum söz konusudur. Irak'ta İslami Direniş'in 17 Kasım 2023'te Amerikalılara karşı operasyonlarının başlamasından bu yana ABD ile İran destekli gruplar arasında tutarlı bir angajman kuralları modeli bulunmaktaydı. Bu gruplar Irak ve Suriye'de herhangi bir Amerikalıyı öldürmeden veya yaralamadan 150'den fazla saldırı düzenlemiştir ve Amerikalılar bu gruplara ait "neredeyse boş" olan karargahlarını bombalayarak karşılık vermiştir. Amerikan baskınları sırasında öldürülenler ise bu karargahların muhafızlarıdır. Ancak 4 Ocak 2024 sabahı iki taraf arasındaki angajman kuralları değişmeye başlamıştır. Amerikalılar, Bağdat'ın doğusundaki Filistin Caddesi bölgesinde el-Nuceba Hareketi'ne ait bir grup araca insansız hava aracı saldırısı düzenlemiştir ve bu saldırıda Ebu Takva olarak bilinen Mushtaq Talib el-Saidi'yi öldür-

rülmüştür. El-Saidi, el-Nuceba Hareketi'nin ikinci komutanıdır ve daha önce Haşdi Şaabi güçlerinin 12. Tugayı'nın komutanı olarak görev yapmıştır. ABD hava saldırısında öldürüldüğünde Ebu Takva, Haşdi Şaabi güçlerinde Bağdat Kuşak Operasyonları komutan yardımcısı görevindeydi. Ebu Takva ile birlikte bu saldırıda el-Nuceba'nın sekiz üyesi daha öldürülmüştür. Bu olay, Amerikalıların İran bağlantılı milislerin saldırılarına daha şiddetli yanıt vermesinin göstergesidir.

İki taraf arasındaki angajman kurallarında asıl değişikliğe damgasını vuran olay, 28 Ocak'ta Ürdün-Suriye sınırındaki Amerikan kampı T22'nin bulunduğu askerî bölgeye Irak İslami Direniş'i tarafından üstlenilen ve 3 Amerikan askerinin ölümüne ve 40 Amerikan askerinin yaralanmasına neden olan saldırıdır. Bu saldırının ardından Joe Biden yönetimi, faillere sert yanıt verileceğini duyurmuştur. Misilleme kampanyasının başlangıcı olarak da ABD, 2 Şubat'ı 3 Şubat'a bağlayan gecede, İran destekli milislerin Suriye'nin doğusundaki 4 ve Irak'ın batısındaki 3 bölgesine hava saldırıları düzenlemiştir. Ardından 7 Şubat akşamı Bağdat'ın doğusundaki el-Meştal bölgesinde bir araca insansız hava aracıyla hava saldırısı düzenlemiştir ve bu saldırıda, Ketaib Hizbullah'ın önemli komutanlarından ve aynı zamanda Haşdi Şaabi güçlerinin liderlerinden Ebu Bakir el-Saadi hayatını kaybetmiştir. Ayrıca bu saldırıda Hizbullah'ın diğer önemli üyesi Arkan el-Alevi de öldürülmüştür.

MEVCUT DURUMUN YANSIMALARI

Ebu Bakir el-Saadi'nin öldürülmesinden sonra, gruplar "Amerikalılara zarar vermeden saldırılar" düzenlemek şeklindeki angajman kurallarına geri dönmüşlerdir. Ancak özel olarak Irak'taki ABD askerî varlığı konusuna ve genel olarak ABD-İrak ilişkilerinin doğasına yönelik siyasi pozisyonlarda bir tırmanış yaşanmıştır. Bu çerçevede ortaya çıkan karşıt tutumlar, ilki söz konusu grupların Amerikalılara karşı çatışmacı tutumunu destekleme ve ikincisi ise Irak'ın ABD ile ilişkilerini "rasyonelleştirmeyi" ve gerilimi azaltmayı savunma şeklinde gelişmiştir. İran destekli bazı

silahlı grupların Irak'taki Amerikan askerî varlığına ilişkin tutumunun özeti, sonuçları Irak'ın güvenliği, istikrarı ve ekonomisi üzerinde ne derece olumsuz etki yapması dikkate alınmaksızın, Afganistan'da yaşanan sahneyi tekrarlama ve mevcut askerî kapasiteleri ile Amerikalıları Irak'tan çıkarmaya şiddetle odaklanma şeklindedir.

Bununla iki hedefin gerçekleştirilmesi planlanmaktadır; ilki, yıllardır benimsedikleri "direniş" söyleminin inandırıcılığını güçlendirme ve Amerikalıları yenilgiye uğratarak Irak'tan çıkarma ve "cihatçı" hedeflerine ulaşmadır. İkinci hedef ise Amerikalıların Irak'tan çekilmesi ile söz konusu "direniş" temelindeki silahlı

gruplar, ülkenin siyasi, güvenlik ve ekonomik alanlarını kontrol etme ve Yemen'de Husilerin deneyimini tekrarlamayı hedeflemektedirler. Ancak İran şu anda bu grupların söz konusu hedeflerine güçlü şekilde sahip çıkmamıştır. Zira İran ile Irak hükümeti arasında bir yandan bu planın ertelenmesi konusunda güçlü mutabakatlar mevcut olup diğer yandan Tahran farklı hesapları nedeni ile bu planın şu anda gerçekleşmesini onaylamamaktadır. Sonuç olarak süregiden tartışmalar bir yana "Irak'ta İslami Direniş" grupları, sık sık kararlarının bağımsız olduğunu "göstermeye" çalışsa da kararlarının önemli oranda İran tarafından şekillendiği bilinmektedir. ■